

RAPPORT OM UTVIKLINGSREDEGJØRELSENE FRA DE FAGLIGE RÅDENE

2025

ET INNBLIKK I UTVIKLINGSREDEGJØRELSENE FOR
OPPNEVNINGSPERIODEN 2021 – 2025

Foto: Microsoft, Stockbilder

INNHOLDSFORTEGNELSE

Introduksjon _____	3
Om utviklingsredegjørelsene _____	3
Om rapporten _____	3
Fagfornyelsen – på rett vei _____	4
Grønn omstilling _____	6
Teknologisk utvikling _____	7
Samfunnssikkerhet og beredskap _____	9
Faggrenseutfordringer og kompetansebehov på tvers av utdanningsprogram _____	10
Utvalgte dypdykk og temaer i enkelte utdanningsprogram _____	11
Praksis og yrkesfaglig fordypning (YFF) _____	11
Organisering av fag- og svenneprøven _____	12
Etterslep og mangel på oppdatert utstyr _____	13
Dimensjonering av tilbud og rekruttering til fag _____	14
Kompetanseutvikling for yrkesfaglærere, instruktører, faglige ledere m. fler _____	15
Grensesnittet mellom videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning _____	16
Høyere yrkesfaglig utdanning som viktig karrierevei _____	16
Sammenhengen mellom de to utdanningsnivåene _____	17
Behov for fagskoletilbud for yrkesfaglærere, instruktører og prøvenemnder _____	18
Behov for økt samarbeid mellom videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning _____	18
Avslutning _____	18
Kildehenvisning _____	20

INTRODUKSJON

Om utviklingsredegjørelsene

I henhold til mandat og retningslinjer for samarbeidet mellom SRY, faglige råd og Utdanningsdirektoratet, skal de faglige rådene i løpet av oppnevningsperioden utarbeide en redegjørelse om utviklingen og endringer i bransjer og sektorer som får betydning for utdanningstilbudet.¹ Redegjørelsene inngår som en del av utdanningsmyndighetenes kunnskapsgrunnlag for å sikre samsvar mellom tilbudene og samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse.

Bestillingen for oppnevningsperioden 2021 – 2025 inneholdt følgende temaer:

- Grønn omstilling
- Teknologisk utvikling
- Grønn og digital «tvillingomstilling»
- Bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i læreplanene
- Annen utvikling av spesiell betydning for utdanningsprogrammet (etter ønske)
- Grensesnittet mellom fagopplæring og fagskoletilbud
- Tematiske dypdykk (etter ønske)

I tilknytning til disse temaene ba vi rådene om å (1): kartlegge aktuelle utviklingstrekk og trender og (2): vurdere hvordan dagens yrkesfaglige utdanningstilbud møter utviklingstrekkene. I denne sammenheng ønsket vi både innsikt i kompetansebehovet for elever og lærlinger, men også for dem som gir opplæringen – herunder yrkesfaglærere, instruktører og faglige ledere.

De faglige rådene har arbeidet med redegjørelsene fra våren 2023 til høsten 2024. Rapportene er i hovedsak basert på rådenes erfaringsbaserte kunnskap fra deres respektive bransjer og sektorer – både gjennom egne organisasjoner og øvrige nettverk ut mot virksomheter, skoler og andre fagmiljøer. De fleste rådene organiserte arbeidet i arbeidsgrupper; enten ut fra den faglige inndelingen i utdanningsprogrammet eller en annen tematisk inndeling, f.eks. ut fra ulike utviklingstrekk. Flere råd har sendt ut spørreundersøkelser til bedrifter, skoler eller andre representanter fra de aktuelle sektorene og bransjene. Utviklingsredegjørelsene viser også til fagrapporter, strategier, stortingsmeldinger og andre offentlige dokumenter, som ses i sammenheng med den erfaringsbaserte kunnskapen.

Om rapporten

Denne rapporten gir et innblikk i utviklingsredegjørelsene fra de faglige rådene. I sammenstillingen har vi sett spesielt på temaer som er gjennomgående på tvers av flere utdanningsprogram. Innholdet i denne rapporten er dermed ikke uttømmende når det gjelder temaer som tas opp i de ulike redegjørelsene. For et helhetlig innblikk i utviklingstrekkene i de ulike bransjene og sektorene og hvordan disse påvirker yrkesfagene, anbefaler vi derfor å lese redegjørelsene.

¹ Utdanningsdirektoratet (2024), Mandat og retningslinjer for samarbeidet mellom SRY, faglige råd og Utdanningsdirektoratet 2021–2025, [2. Mandatet for SRY og faglige råd i udir.no](#).

Rapporten er utelukkende basert på utviklingsredegjørelsene fra de ti faglige rådene. Vi har valgt å bruke fotnoter kun ved direkte sitater. Ellers refererer vi til de ulike redegjørelsene direkte i teksten.

FAGFORNYELSEN – PÅ RETT VEI

Den overordnede vurderingen til de faglige rådene er at læreplanverket på yrkesfag i stor grad møter utviklingstrekkene som beskrives. Det er bred enighet om at de kompetansebaserte læreplanene som ble innført gjennom fagfornyelsen er robuste for omstillingen og utviklingen samfunnet står overfor.

I gjennomgangen av læreplanene mener [Faglig råd for naturbruk] at de for det meste er oppdaterte og inneholder relevante læreplanmål etter fagfornyelsen i 2020. Overordnede og brede målformuleringer gjør at de også kan dekke ny teknologi som tas i bruk.²

- Faglig råd for naturbruk

Fagfornyelsen 2020 har ført til fremoverlente læreplaner som i stor grad ivaretar utviklingstrendene vi har beskrevet over.³

- Faglig råd for elektro og datateknologi

Vi antar at det er et begrenset behov for nye lærefag eller fordypninger i et toårs perspektiv. Fagfornyelsen er fremdeles i en implementeringsfase, og de mer generelle læreplanene med sine tverrfaglige temaer har et handlingsrom som ikke er fullt ut utprøvd i produksjonen. Vi ser også stadig at brede og anvendelige fagbrev og læreplaner treffer behovene og gir fleksibilitet.⁴

- Faglig råd for teknologi- og industrifag

Selv om rådene mener at læreplanene og tilbudsstrukturen på yrkesfag ivaretar utviklingstrekkene i stort, er det flere innspill til både konkrete endringer og forslag om enkelte gjennomganger for å vurdere endringsbehov. Det handler både om endringer i læreplaner og i tilbudsstrukturen. Videre ser vi at det er en del sammenfallende kompetansebehov på tvers av utdanningsprogram, og flere råd tar opp behov for tverrfaglig kompetanse. Dette omtales nærmere i kapittel 6.

Gitt oppdraget fra Utdanningsdirektoratet, tematiserer samtlige råd teknologisk utvikling og grønn omstilling. Kapittel 3 og 4 tar derfor for seg disse to hovedtemaene. Et annet viktig tema er den geopolitiske sikkerhetssituasjonen og klimaendringene verden står overfor, som skildres i kapittel 5 «Samfunnssikkerhet og beredskap». Disse tre kapitlene tar både for seg viktige utviklingstrekk og hvordan disse påvirker utdanningsprogrammene, inkludert forslag til endringer som følge av utviklingen.

I tillegg til forslag til endringer som følge av teknologisk utvikling, grønn omstilling og samfunnssikkerhet og beredskap, foreligger det også forslag til endringer med utgangspunkt i andre utviklingstrekk som berører de ulike utdanningsprogrammene. Det dreier seg både om læreplanendringer, men også andre virkemidler tilknyttet tilbudsstrukturen. Nedenfor lister vi

² Faglig råd for naturbruk (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRNA_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#), s. 1.

³ Faglig råd for elektro- og datateknologi (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRED_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#), s. 7.

⁴ Faglig råd for teknologi- og industrifag (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse](#), s. 13.

opp et knippe eksempler som viser spennet av virkemidler som er mulige i forvaltningen av læreplaner og tilbudsstruktur i fag- og yrkesopplæringen:

- Faglig råd for salg, service og reiseliv anbefaler å justere læreplanen innen service- og administrasjonsfaget ved å «styrke kompetansemålene som er knyttet til gründerkultur, forretningsutvikling og kreativ problemløsning». ⁵
- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign ønsker å utrede muligheten for å opprette et **kryssløp** fra vg2 interiør og eksponeringsdesign til vg3 salgsfaget. ⁶
- Faglig råd for naturbruk ønsker å se nærmere på de to lærefagene innen akvakultur og vurderer å se på muligheten for fordypningsområder innen ett og samme lærefag; alternativt «ett lærefag for sjøbasert og ett for landbasert akvakultur». ⁷
- Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling skriver at flere av programområdene og fagene innen bl.a. søm og tekstilhåndverk «[med fordel kan] ha tilbud om landslinje for å sikre at de videreføres og at det er grunnlag for å bygge opp langsiktige kompetansemiljø.» ⁸
- Faglig råd for helse- og oppvekstfag anbefaler å endre opplæringsmodell fra yrkeskompetansefag (3 års opplæring i skole) til hovedmodellen (2 år i skole og to år som lærling i bedrift).
- Faglig råd for teknologi- og industrifag «anbefaler å se på mulighetene for å opprette et evt. nytt lærefag innen bil-demontering» ⁹, som er under utredning i direktoratet.
- Faglig råd for restaurant- og matfag mener det er behov for å endre innretningen på ferskvarerhandlerfaget og vil se på alternative løsninger som f.eks. oppsplitting av faget i to lærefag, spesialisert på hhv. kjøtt og sjømat/fisk eller opprettelse av fordypningsområder.
- Videre ønsker sistnevnte råd at det utredes et nytt navn på utdanningsprogrammet: *Navnet "restaurant- og matfag" er sterkt knyttet til serveringsbransjen. Det gir uforholdsmessig stor plass i forhold til helheten av utdanningsmuligheter. Det kan være tid for et nytt navn som bedre dekker bredden innenfor mat- og måltidsbransjen. Forslag til nytt navn må utarbeides i tett samarbeid med bransjen.* ¹⁰
- Faglig råd for restaurant- og matfag

⁵ Faglig råd for salg, service og reiseliv (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRSSR_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#), s. 19.

⁶ Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse 2021 - 2025](#), s. 11.

⁷ Faglig råd for naturbruk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 7.

⁸ Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024, Tradisjoner og trender, Hva er situasjonen for små tradisjonshåndverksfag i dag - og på litt lengre sikt?*, [FRHDP_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#), s. 29.

⁹ Faglig råd for teknologi- og industrifag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 14.

¹⁰ Faglig råd for restaurant- og matfag (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse](#), s. 12.

GRØNN OMSTILLING

Innen grønn omstilling har rådene spesielt trukket frem sirkulærøkonomi som et viktig område som berører samtlige av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Behov for kunnskap om bærekraftige materialer, råvarer og produkter er gjennomgående på tvers av utdanningsprogram og fagfelt. Videre er gjenbruk og reparasjon trukket frem som kompetanseområder det vil bli økt behov for fremover.

Samtidig som grønn omstilling er av stor betydning for alle utdanningsprogrammene, kan noen av fagfeltene sies å stå i en særstilling gitt fagenes egenart. Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling fremhever for eksempel at tradisjonshåndverksfagene er en viktig del av det grønne skiftet, da fagene «*handler om bærekraftige materialer og kortreist, miljøvennlig produksjon*». ¹¹ Også Faglig råd for naturbruk viser til at fagfeltet er spesielt tilknyttet den grønne omstillingen:

Utgangspunktet for den grønne omstillingen innen naturbruk er at fagene er fundamentert i naturgitte ressurser. Endringer i klima og økosystemene påvirker ressursgrunnet og driftsformer, samtidig som behovet for kunnskap om klimaendringer, sirkulærøkonomi og bærekraftig ressursutnyttelse øker, i næringene og i samfunnet som helhet. ¹²

- Faglig råd for naturbruk

Et annet viktig felt innen grønn omstilling er energi, som blant annet innebærer omstilling til fornybare energikilder, elektrifisering og økte krav til energieffektivitet. Dette er utviklingstrekk som beskrives av flere faglige råd. Eksempler er smarthusteknologi, havvind, batteri- og lagringsteknologi, samt nye fremdriftssystemer.

Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign trekker frem grønnvasking som en viktig utfordring noen av deres bransjer står overfor.

Kunnskapsnivået om grønn omstilling og bærekraft er for lavt i bransjene og det er ressurskrevende for små bedrifter å prioritere dette. Derfor ser vi med bekymring på utviklingen av grønnvasking som skaper usikkerhet og kan føre til manglende tillit for både ansatte og forbrukere. ¹³

- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

Flere faglige råd ser behov for å være tydeligere på definisjonen av begrepet *bærekraftig utvikling*. Det er bred enighet om at miljø-aspektet av bærekraftbegrepet er ivaretatt, men flere viser til at det ikke legges tilstrekkelig vekt på sosial og økonomisk bærekraft. Faglig råd for informasjonsteknologi- og medieproduksjon ønsker å se nærmere på om bærekraft kan inngå som kjerneelement i noen læreplaner.

Tanker om bærekraft og energikonservering helt fra utvikling av nettsider og idéfasen til applikasjonsutvikling og implementering. Et bærekraftig perspektiv vil også stille større krav til bevissthet i forhold til hvor mye som publiseres. ¹⁴

- Faglig råd for informasjonsteknologi og medieproduksjon

¹¹ Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 4.

¹² Faglig råd for naturbruk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 1.

¹³ Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 4.

¹⁴ Faglig råd for informasjonsteknologi og medieproduksjon (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRIM_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#), s. 4.

Faglig råd for salg, service og reiseliv anser at det er en generell mangel på begreper knyttet til bærekraft og grønn omstilling i kompetansemål i samtlige læreplaner.

Rådene viser også til nye kompetansebehov som følge av utviklingstrekkene innen sirkulærøkonomi. Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk uttrykker det på denne måten:

Fagarbeideren må ha tilstrekkelig kunnskap til å gjøre kvalifiserte vurderinger i valg av materialer, innsatsfaktorer, verktøy, løsninger, arbeidsmetoder og -prosesser som minimerer miljøbelastningen og sikrer en effektiv ressursutnyttelse. Dette gjelder for alle lærefag innen utdanningsprogrammet.¹⁵

- Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk

Faglig råd for teknologi- og industrifag viser til en pågående utredning av et mulig nytt lærefag innen bil-demontering, mens Faglig råd for elektro- og datateknologi foreslår justeringer av enkelte læreplaner med henblikk til kompetansebehov innen feilsøking og reparasjon.

TEKNOLOGISK UTVIKLING

Innen teknologisk utvikling dekkes en bred vifte av utviklingstrekk – fra digitalisering og 3D-printing til autonome maskiner og kjøretøy. Kunstig intelligens (KI) er et selvsagt tema for alle yrkesfagene – spesielt i utdanningsprogrammet informasjonsteknologi og medieproduksjon – der KI ikke bare er et verktøy, men er med på å definere selve fagfeltet.

Mens det i noen bransjer er høy grad av robotisering og bruk av sensor- og sporingsteknologi, er andre sektorer og fagfelt mer preget av digitale verktøy og plattformer til f.eks. konstruksjon og design eller kunde- og brukerkommunikasjon.

Bruken av digitale løsninger øker og vurderes som nødvendig for å møte stadig større forventninger til tjenestene i en tid med utfordrende ressursituasjon. Helsefagarbeideren bruker digitale systemer i sitt daglige arbeid både med å rekvirere undersøkelser, bestille mat, varer mm. I tillegg må de kunne rapportere og dokumentere i elektroniske pasientjournaler. Dette gir fagarbeiderne viktig informasjon om medisinsk tilstand og om pasientens behov, som er avgjørende for å gi helhetlig omsorg og pleie i et profesjonelt felleskap.¹⁶

- Faglig råd for helse- og oppvekstfag

Digitale verktøy og ny teknologi påvirker og blir en del av arbeidshverdagen for tradisjonshåndverkere. Det er erfaringen fra alle fagområdene. Teknologien tas i bruk som hjelpemiddel rundt håndverket. Eksempler; innen gull- og sølvsmedhåndverk brukes CAD-tegning og 3D-printing for å effektivisere produksjonen. Smedfaget benytter nye verktøy som plasmaskjærer og induksjonsesse, mens søm- og tekstilhåndverk drar nytte av digitale verktøy for mønsterkonstruksjon og design. Teknologi bidrar til å spare tid og

¹⁵ Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse](#), s. 5-6.

¹⁶ Faglig råd for helse- og oppvekstfag (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRHO_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#), s. 21.

materialer, og kan forenkle og forbedre kommunikasjonen med kunder og oppdragsgivere.¹⁷

- Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling

Økt bruk av droner er gjeldene i flere utdanningsprogram. Innen elektro- og datateknologi finnes det et eget dronedefag, men også innen naturbruk, teknologi- og industrifag, bygg- og anleggsteknikk og sikkerhetsfaget under salg- service og reiseliv, gjør droner sitt inntog i produksjon og yrkesutøvelse. Faglig råd for naturbruk foreslår at det bør vurderes om kunnskap om drift og vedlikehold av mindre droner og fjernstyrt undervannsfarkost (ROV) bør inn i noen læreplaner.

Faglig råd for elektro og datateknologi foreslår at maskinlæring og KI tas inn i aktuelle læreplaner, mens Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling anbefaler at det utvikles digitale verktøy for duodjifagene, og at dette innlemmes i læreplaner.

I tilknytning til den teknologiske utviklingen er det flere faglige råd som understreker hvor viktig det er å likevel bevare det grunnleggende i fagene:

På tross av den rivende teknologiske utviklingen er egenskaper som praktisk forståelse og evnen til konsentrasjon og dybdelæring over tid bli viktig. Det er ikke slik at all tradisjonell læring blir nullet ut. Det vil fortsatt være et grunnleggende behov for manuell, og mekanisk forståelse, ikke bare high tech og digitale arbeidsprosesser.¹⁸

- Faglig råd for teknologi- og industrifag

Den teknologiske utviklingen og digitalisering påvirker fagene blant annet gjennom økt bruk av digitale systemer, robotisering og kunstig intelligens. Dette påvirker driften i næringene og krever ny kompetanse. Likevel understreker rådet at tradisjonskunnskap og biologisk kompetanse fortsatt er grunnleggende for naturbruksfagene og bør integreres med moderne, digitale systemer.¹⁹

- Faglig råd for naturbruk

Selv om teknologien vil levere revolusjonerende løsninger for kundeservice og for å kunne forutse atferd og eventuelle problemer, ønsker de reisende fortsatt menneskelig kontakt og godt vertskap med lokalkunnskap. Reiseselskapene må derfor opprettholde balansen mellom automatiserte løsninger og personlig kontakt for å kunne tilby den beste kundeopplevelsen.²⁰

- Faglig råd for salg, service og reiseliv

¹⁷ Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 4.

¹⁸ Faglig råd for teknologi- og industrifag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 13.

¹⁹ Faglig råd for naturbruk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 1.

²⁰ Faglig råd for salg, service og reiseliv, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 20.

SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP

Et videre viktig tema som skildres i flere av utviklingsredegjørelsene er den geopolitiske sikkerhetssituasjonen, som griper inn i hele samfunnet og dermed også sektorene og bransjene som yrkesfagene kvalifiserer til.

Faglig råd for informasjonsteknologi- og medieproduksjon skriver at kompetanse innen **IT-sikkerhet** ikke er tilstrekkelig ivaretatt i utdanningsprogrammet og anbefaler at det opprettes et nytt lærefag på feltet:

[Det er] stor utvikling innen IT-sikkerhet og personvern, drevet av økt geopolitisk uro og væpnede konflikter. Dette fører til fortløpende regelverksutvikling og krav til risiko- og sårbarhetsanalyser, internkontroll, organisatorisk sikkerhet og sikkerhetskultur. [Rådet] anbefaler å opprette et fagbrev innen IT-sikkerhet.²¹

- Faglig råd for informasjonsteknologi og medieproduksjon

IT-sikkerhet nevnes som et kompetansebehov som også er relevant for teknologi- og industrifag, elektro- og datateknologi og salg, service og reiseliv.

Forsyningssikkerhet trekkes frem som et viktig tema av mange faglige råd. Det kan handle om energiforsyning, matforsyning, i produksjon knyttet til sabotasje og i sikkerhetsfag knyttet til vekternes rolle i samfunnet. I tillegg forsterker klimaendringene presset på forsyningssikkerheten:

I en verden som stadig oftere rammes av naturkatastrofer og krig, i tillegg til de store klimaforandringene, vil evnen til selvstendig produksjon av mat, drikke og fôrproduksjon til dyr være av kritisk betydning.²²

- Faglig råd for restaurant- og matfag

Klimaendringene innebærer også økt fare for klimakatastrofer og ekstremvær, som spesielt påvirker næringer som er basert på naturressurser, men også andre bransjer. Dermed er **klimarisiko- og beredskap** også temaer som treffer flere av yrkesfagene.

Klimaendringer medfører endring i økosystemene. Dette påvirker driftsformen i reindriftsnæringa i stadig større grad. Klimatiltak medfører arealinngrep. Alt dette krever driftstilpasninger, tiltak og ny kompetanse. Branner og flom er tiltakende utfordringer innen reindriftsnæringen. Tilfrysing av beiter og tilgjengelige beitearealer endres.²³

- Faglig råd for naturbruk

Klimaendringer og mer ekstremvær stiller strengere krav til at bygg og infrastruktur tåler klimapåkjenningsene. Dette gjelder eksempelvis mer nedbør i form av snø og regn i lengre perioder, mer slagregn og sterkere vind.²⁴

- Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk

²¹ Faglig råd for informasjonsteknologi og medieproduksjon, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 1

²² Faglig råd for restaurant- og matfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 8.

²³ Faglig råd for naturbruk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 5.

²⁴ Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 9

FAGGRENSEUTFORDRINGER OG KOMPETANSEBEHOV PÅ TVERS AV UTDANNINGSPROGRAM

Som det fremgår av beskrivelsene i det foregående, er det stor grad av overlapp mellom de ti utviklingsredegjørelsene når det kommer til utviklingstrekk i bransjer og sektorer og kompetansebehov i utdanningsprogrammene. Behov for mer kompetanse innen **sirkulærøkonomi** tematiseres av alle de ti faglige rådene. Herunder nevnes også **gjenbruk og ombruk** av alle faglige råd. **Reparasjon** er et viktig kompetansebehov i denne sammenheng, som trekkes frem av fem faglige råd. Kunnskap om **bærekraftige materialer** fremheves av syv faglige råd, og legger man til **bærekraftige råvarer eller ressurser** er vi oppe i ni faglige råd som ser et økt kompetansebehov på feltet. Økt trykk på **avfallsforebygging og -håndtering** tematiseres av åtte av rådene.

Innen den teknologiske utviklingen er **digitalisering og kunstig intelligens** selvsagte trender som påvirker kompetansebehovet, og som nevnes av alle ti faglige råd. Videre er **robotisering** et gjennomgående tema i åtte av redegjørelsene. Bruk av **sensor- og springsteknologi** trekkes frem av syv råd, mens bruk av **droner** nevnes av fem av rådene. Seks av rådene skriver om **3D-printing** som en fremtredende teknologi i utdanningsprogrammene. **Velferds- og helseteknologi** trekkes frem av Faglig råd for helse- og oppvekstfag, men også av to andre råd. Et annet aspekt ved den teknologiske utviklingen er at den medfører et økt behov for **systemforståelse og helhetlig kompetanse** ifølge fem av de faglige rådene. Et eksempel som nevnes er forståelsen av hvordan digitale teknologier kan bidra til det grønne skiftet.

Utviklingen åpner for å bruke kunstig intelligens (KI) til å simulere og planlegge for eksempel interiør/ messestand for å kunne beregne materialbehov for å avdekke designutfordringer og å minimere materialsvinn. Samtidig kan bruk av bilder og KI skape en utfordring i forhold til lagring og energibruk for servere (datalagringscenter).

Bruken av digitale flater til å dele materialkompetanse og gjenbruksmateriale bidrar til grønn og digital omstilling.²⁵

- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

I tillegg til sammenfallende temaer og kompetansebehov på tvers av utdanningsprogram, er det noen av rådene som trekker frem at utviklingen i bransjene og sektorene medfører økt grad av **faggrenseutfordringer** mellom utdanningsprogrammene. Faglig råd for elektro og datateknologi har *faggrenseutfordringer* som eget tematisk dypdykk i sin utviklings-redegjørelse, men også de faglige rådene for teknologi- og industrifag, bygg- og anleggsteknikk og naturbruk tar opp denne tematikken.

Elektrifiseringen som stadig griper inn i flere samfunnsområder, er en av hovedårsakene til at rådet for elektro- og datateknologi ser behov for tverrfaglig kompetanse.

Hvis man skal klare å nå målene for det grønne skiftet, er det behov for mye elektro inn i andre fagområder. Da blir det stadig viktigere med samarbeid på tvers av ulike fagområder, både på tvers av elektrofagene og på tvers av utdanningsprogrammer. Grenselinjene mellom de ulike

²⁵ Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 8.

*utdanningsprogrammene kan bli mer flytende, noe som kan gjøre det nødvendig for de faglige rådene å arbeide mer på tvers.*²⁶

- Faglig råd for elektro og datateknologi

*Nye og økte kompetansekrav vil kunne utfordre dagens struktur, fagenes omfang og utdanningstid. For rådet vil det være viktig å se på tvers av utdanningsprogram for å se sammenhengen mellom eksisterende fag og eventuelle nye fag og/eller fordypninger i fag. Rådet vil søke samarbeid med andre faglige råd.*²⁷

- Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk

UTVALGTE DYPDYKK OG TEMAER I ENKELTE UTDANNINGSPROGRAM

Som beskrevet i kapittel 1, sto rådene fritt til å skrive om annen utvikling av spesiell betydning for utdanningsprogrammet og tematiske dypdykk. I dette kapittelet går vi nærmere inn på et utvalg temaer som flere av rådene har jobbet med.

Praksis og yrkesfaglig fordypning (YFF)

Det er bred oppslutning blant rådene om at praksis og samarbeid om opplæringen mellom skole og virksomhet er viktig. Samarbeid med lokalt næringsliv handler om flere temaer, som for eksempel overgang fra vg2 til vg3, læreplass, kompetansetiltak for lærere og instruktører og samfunnsansvaret i privat og offentlig sektor. Flere av de faglige rådene viser til at det er store variasjoner i samarbeidet i det enkelte fylke.

Tilrettelegging av praksis i programfagene og yrkesfaglig fordypning (YFF) er blant temaene som trekkes frem.

De faglige rådene for salg, service og reiseliv, restaurant- og matfag, bygg og anleggsteknikk har egne kapitler eller dypdykk i sine redegjørelser som omhandler utfordringsbilder tilknyttet YFF, men det er også andre råd som problematiserer organiseringen av tilbudet. Rådene understreker betydningen av praksis for å sikre relevans i opplæringen og kjennskap til arbeidsliv og yrkesutøvelse. Faglig råd for restaurant- og matfag skriver at YFF er «et av de viktigste virkemidlene for å få læreplass».²⁸

Enkelte utfordringer går igjen når YFF omtales. Det fremheves at intensjonen med YFF er god, men at det er utfordrende å få lærebedrifter og skoler til å samarbeide effektivt om mulighetene i YFF, og at de to partene ikke alltid har felles forståelse av innholdet i læreplanen. Videre vises det til at YFF praktiseres ganske ulikt og at yrkesfaglærere ikke har tilstrekkelig tid til å følge opp elever når de er utplassert i bedrift.

Behov for mer praksis underveis i opplæringen er et tema som er spesielt fremtredende i utviklingsredegjørelsen til Faglig råd for helse- og oppvekstfag. Det handler både om manglende tilgang på praksissteder og forslag om å innføre obligatorisk praksis i yrkeskompetansefagene.

²⁶ Faglig råd for elektro og datateknologi, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 32.

²⁷ Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 11.

²⁸ Faglig råd for restaurant- og matfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 11.

For hudterapiutdanningen anbefaler rådet å endre opplæringsmodell fra yrkeskompetansefag til hovedmodellen:

[Faglig råd for helse- og oppvekstfag] mener at en lærlingordning vil bidra til å styrke samarbeid mellom skole og bedrift og gi elevene mer praksis før de er ferdig utdannet.²⁹

- Faglig råd for helse- og oppvekstfag

Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign viser også til et eksempel på at yrkeskompetansefag ikke er tilstrekkelig verdsatt i arbeidslivet:

Mange av elevene kommer i jobb i varehandel (møbelbutikker maleforretning) etter oppnådd yrkeskompetanse som interiørkonsulent. De stiller med færre rettigheter i arbeidslivet ettersom de ikke har fagbrev (kun yrkeskompetanse). Samtidig er det behov for kompetanse om interiør og eksponeringsdesign inn i varehandelen.³⁰

- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

Rådet har i denne sammenhengen sett på tilbudsstrukturen, og vil arbeide videre med et forslag om kryssløp fra vg2 interiør og eksponeringsdesign til vg3 salgafaget.

Videre er det flere råd som tematiserer dårlig tilgang på læreplasser.

Det meldes om mangel på læreplasser enkelte steder. Det er uklart om dette skyldes at det ikke er et behov for kompetansen, eller om det er forhold som for eksempel økonomi eller mangel på kunnskap om faget som gjør at sykehusene ikke tar inn lærlinger i portørfaget.³¹

- Faglig råd for helse- og oppvekstfag

Bransjene er små og det er anbefalt å jobbe for mer samarbeid og prosjekter på tvers av miljøer, også for å sikre flere læreplasser som det er mangel på i de fleste lærefagene.³²

- Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling

Organisering av fag- og svenneprøven

Flere av de faglige rådene har tatt opp organisering av fagprøven i sine utviklingsredegjørelser, hvorav fire råd har temaet som eget kapittel i sine utviklingsredegjørelser. Det gjelder de faglige rådene for elektro- og datateknologi, salg, service og reiseliv, restaurant- og matfag og bygg- og anleggsteknikk. Utfordringene som skisseres knytter seg spesielt til ulik praksis på tvers av fylker, prøvenemnder og fag.

Gjennomføring av fag- og svenneprøver må i større grad samordnes i hele landet. På den måten sikrer vi en mer samkjørt og rettferdig gjennomføring av fagprøvene uavhengig av kandidatens hjemfylke. Dette er også viktig for bedriftene og næringslivet som tar imot kandidatene etter endt utdanning.³³

- Faglig råd for restaurant- og matfag

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk «ser behov for (gjen)innføring av Nasjonale retningslinjer for gjennomføring av fag- og svenneprøver»³⁴ som fantes i Reform 94.

²⁹ Faglig råd for helse- og oppvekstfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 26.

³⁰ Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 11.

³¹ Faglig råd for helse- og oppvekstfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 29.

³² Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 33.

³³ Faglig råd for restaurant- og matfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 12.

³⁴ Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 10.

Faglig råd for elektro og datateknologi problematiserer bruk av prøvestasjoner ved gjennomføring av fagprøver, og trekker blant annet frem at denne metoden «*har lite relevans for det fagarbeideren møter av oppgaver i det ordinære arbeidslivet*».³⁵

Etterslep og mangel på oppdatert utstyr

Et tema som går igjen i samtlige redegjørelser er mangelen på oppdatert utstyr og teknologi i skolene som speiler utviklingen i arbeidslivet. Det vises til manglende økonomi i fylkeskommunene til å imøtekomme behovet.

*Kjennskap til digitale verktøy og tjenester blir viktigere. Elevene trenger å ha tilgang til oppdatert og nytt utstyr som gjenspeiler utstyret man møter i arbeidslivet. Bevissthet rundt og kunnskap om hvordan digitale verktøy kan gjøre faget grønnere blir viktigere.*³⁶

- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

Et gjennomgående behov innen utstyr på tvers av råd er simuleringsteknologi, herunder VR (virtual reality/virtuell virkelighet) og AR (augmented reality/utvidet virkelighet). Faglig råd for naturbruk skriver følgende:

*Det å bruke skogsmaskiner i undervisningen er svært dyrt. Maskinene er dyre i innkjøp og leie og det må gjerne en ekstra lærerressurs til for å følge opp elevene når de kjører maskinen. Simulatorer med VR-teknologi kan for en stor del erstatte bruk av dyre skogsmaskiner i undervisningen.*³⁷

- Faglig råd for naturbruk

For noen fagfelt er også bruk av VR og AR en del av den kommende yrkesutøvelsen av faget. Faglig råd for salg, service og reiseliv viser til utviklingen innen virtuelt reiseliv:

*Virtuell virkelighet (VR) kan komme til å spille en stadig større rolle i reiselivsbransjen. Etter hvert som VR-hodesett blir rimeligere, vil reiseselskapene begynne å bruke VR i større grad enn tidligere, først og fremst for å markedsføre destinasjonene sine.*³⁸

- Faglig råd for salg, service og reiseliv

Flere råd nevner behov for økt samarbeid mellom skole og næringsliv om utstyr. Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk skriver følgende:

*Samtidig må det finnes nye løsninger for hvordan opplæring i teknologien som bedriftene bruker, kan løses. Undervisning og opplæring som krever spesiell eller kostbar teknologi kan skje ute i bedrifter som besitter denne. I tilfeller der bedrifter mangler teknologi eller fasiliteter for opplæring kan dette løses med hospitering og opplæring hos andre bedrifter fasilitert av et samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor), eller ved bruk av opplæringscentre.*³⁹

- Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk

³⁵ Faglig råd for elektro og datateknologi, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 34.

³⁶ Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 8.

³⁷ Faglig råd for naturbruk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 8.

³⁸ Faglig råd for salg, service og reiseliv, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 20.

³⁹ Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 8.

Dimensjonering av tilbud og rekruttering til fag

Flere av de faglige rådene peker på valgmulighetene for elevene og variasjonene av tilbudene lokalt, regionalt og nasjonalt, både på vg1, vg2 og vg3. Dimensjoneringen av tilbud varierer og flere påpeker at det påvirker tilgang til kompetanse i arbeidslivet når det er manglende tilbud på vg1 og vg2 innen utdanningsprogrammene.

Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling trekker frem en prekær utfordring med nedleggelse av tilbud innen utdanningsprogrammet. Både rådet og flere av deres fagmiljøer mener at kulturarvperspektivet ikke blir godt nok ivaretatt. Det understrekes at årsakene til dette er sammensatte, men det pekes blant annet på utfordringer med å bevare levende kulturarv når det ikke finnes, eller er få tilbud om opplæring. Det gjelder både innen trebåtbygging, gull- og sølvsmedhåndverk og søm- og tekstilhåndverk. For duodji, urmakerfaget, smedfaget og særløpsfagene er dette ikke uttalt like tydelig, men det er også for disse pekt på utfordringer med å ivareta levende kulturarv. Videre mener de at det offentlige utdanningstilbudet i Norge ikke ivaretar grunnutdanningen i flere av tradisjonshåndverksfagene godt nok og foreslår som nevnt å opprette landslinjetilbud som en mulig løsning for flere av fagområdene.

Nedleggelse av tilbud gjelder i flere fylker og i store deler av landet. [Rådet] har understreket at myndigheter har et ansvar for å sikre utdanningstilbud som viderefører tradisjonshåndverksfag og levende kulturarv. Det er etterspurt hva som er myndigheters strategi for dette samlet sett.⁴⁰

- Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling

Faglig råd for bygg og anleggsteknikk peker på utfordringer med endringer i elevkullene og rekruttering til små fag som har utfordringer med å rekruttere lærlinger, som igjen kan føre til behov for strukturendringer.

Faglig råd for elektro og datateknologi anbefaler flere tiltak for rekruttering til sine fagområder, blant annet opp mot elevenes fagvalg i overgangen fra ungdomsskolen til videregående opplæring.

Lærere og rådgivere har stor innvirkning på elevenes fagvalg og kan dermed påvirke rekrutteringen inn til elektrofagene. Hvordan ungdomsskolen arbeider med utdanningsvalg og utradisjonelle yrkesvalg bør derfor kartlegges bedre.⁴¹

- Faglig råd for elektro og datateknologi

Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign viser til funn fra sin undersøkelse om innholdet på vg1. Denne gir også en oversikt over tilbudet nasjonalt i dag og konsekvenser av dimensjonering av vg2-tilbud.

Økonomi og elevtall styrer tilbudene hos fylkeskommunene og vi ser at det etter hvert har blitt lagt ned flere vg2 tilbud på landsbasis. Dermed vil noen fag som eksempelvis blomsterdekoratørfaget kunne miste potensielle lærlinger/yrkesutøvere.⁴²

- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

⁴⁰ Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 3.

⁴¹ Faglig råd for elektro og datateknologi, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 30.

⁴² Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 12.

Dimensjonering, søkertall og rekruttering er også omhandlet i redegjørelsen fra Faglig råd for restaurant og matfag. De beskriver en bekymring for nedgang i søkertallet, på tross av en svak oppgang for 2024. Rådet håper at oppgangen fortsetter, da det fremdeles er et stort behov for fagarbeidere i deres bransjer.

Dimensjoneringen av utdanningstilbudene bør få større oppmerksomhet. Dimensjonering er et vanskelig og sammensatt tema, og rådet anbefaler at det utredes/vurderes om næringslivets/arbeidslivets behov bør ha en større rolle i dimensjoneringen.⁴³

- Faglig råd for restaurant- og matfag

Faglig råd for salg, service og reiseliv omtaler også tilbud og elevenes søkning til fag. De anbefaler at dimensjonering av utdanningstilbud innen yrkesfag generelt bør vies større oppmerksomhet.

[Rådet] anbefaler at det behovet for arbeidskraft i både privat og offentlig sektor, i større grad hensyntas i dimensjonering, at utdanningstilbud i større grad enn nå ses i sammenheng og på tvers av fylkesgrenser. Utdanning må ses på som en investering, og det må investeres/utdannes riktig i forhold til Norges samlede behov.⁴⁴

- Faglig råd for salg, service og reiseliv

KOMPETANSEUTVIKLING FOR YRKESFAGLÆRERE, INSTRUKTØRER, FAGLIGE LEDERE M. FLER

Samtlige faglige råd peker på at det er behov for flere **kompetansehevingstiltak for yrkesfaglærere, faglige ledere og instruktører**, både for å sikre at læreplanene innført i fagfornyelsen brukes etter intensjon og at de som gir opplæring har tilstrekkelig kunnskap og erfaring med relevant utstyr, verktøy samt de endringene som foregår i samfunns- og arbeidsliv.

På tross av få endringsbehov av innhold i læreplaner, er det likevel avgjørende at de som gir opplæring i fagene har god kunnskap om klimaeffekter, gjenbruk, resirkulering og teknologiutviklingen i bransjene. De åpne læreplanene er prisgitt lærerens og instruktørens kompetanse til å fylle dem med oppdatert kunnskap.⁴⁵

- Faglig råd for teknologi- og industrifag

Bransjen består stort sett av små bedrifter som mangler ressurser og midler for å drive grønt og bærekraftig. Det er behov for en større innsats for å implementere kompetanse i skolen og i bedrifter, slik at målene om grønn omstilling og bærekraftig utvikling kan nås. Dagens tilbud om kompetanseheving er ikke tilstrekkelig. Fagspesifikke tilbud og krav til videreutdanning for å ivareta målene i læreplanene må på plass.⁴⁶

- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

⁴³ Faglig råd for restaurant- og matfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 10.

⁴⁴ Faglig råd for salg, service og reiseliv, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 39.

⁴⁵ Faglig råd for teknologi- og industrifag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 1.

⁴⁶ Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 3.

Faglig råd for elektro- og datateknologi mener at den raske faglige og teknologiske utviklingen «*øker behovet for en systematisk oppdatering av kompetansen*»⁴⁷ til lærere, instruktører og faglige ledere.

Flere av rådene peker på at tilbudene bør rettes mot mer **fagspesifikke og relevante tilbud innen bransjene**. Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk skriver at «*yrkesfaglærerne må sikres den kompetansen som trengs for å undervise i tråd med behovene som skapes av det grønne skiftet og en sirkulær økonomi*». ⁴⁸ Faglig råd for salg, service og reiseliv anbefaler at det på kort sikt «*utvikles kurs og videreutdanninger for faglærere i reiselivs-faget som også tar utgangspunkt i grønn omstilling og teknologisk utvikling*». ⁴⁹ Faglig råd for informasjonsteknologi og medieproduksjon skriver at måten KI påvirker utdanningsprogrammet blant annet krever kompetansehevingstiltak for lærere, faglig ledere og instruktører for at utdanningene innen informasjonsteknologi og medieproduksjon skal holde seg oppdaterte og relevante.

Flere råd viser til betydningen av et **godt samarbeid mellom skole og arbeidsliv**, og at økt bruk av ulike hospiteringsordninger er et viktig virkemiddel i kompetansetiltak. Faglig råd for restaurant- og matfag viser også til betydningen av gode hospiteringstilbud og mener det med fordel kan tilbys flere slike, «*sammen med tilbud rettet mer mot instruktører og faglige ledere*». ⁵⁰

Ellers trekkes **prøvenemder** frem som en annen viktig målgruppe for etter- og videreutdanning, på lik linje som yrkesfaglærere og andre som gir opplæring. Når det gjelder forslag til kompetansetiltak knyttet til prøvenemndene, mener flere av rådene at dette handler om at de er faglig oppdaterte og at det er en felles forståelse av fagets innhold på tvers av fylker. Flere råd etterspør nasjonale retningslinjer for opplæring av prøvenemndsmedlemmer.

Samtlige råd har pekt på **fagskolen som en viktig utdanningsinstitusjon** for etter- og videreutdanning for yrkesfaglærere, instruktører og faglige ledere. Noen nevner også behov for samspill mellom fagskolen og yrkeslærerutdanningsinstitusjonene. Dette tematiseres nærmere i neste kapittel.

GRENSESNIETTET MELLOM VIDEREGÅENDE OPPLÆRING OG HØYERE YRKESFAGLIG UTDANNING

Et av temaene som rådene har blitt bedt om å drøfte i sine utviklingsredegjørelser er grensesnittet mellom videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning. Rådene trekker frem flere aspekter knyttet til dette temaet, som utdypes i det følgende.

Høyere yrkesfaglig utdanning som viktig karrierevei

Det er bred enighet om at høyere yrkesfaglig utdanning er en viktig karrierevei for faglærte. Flere råd understreker at det er behov for å synliggjøre tilbudene bedre. Faglig råd for restaurant- og matfag har blant annet følgende anbefaling:

⁴⁷ Faglig råd for elektro og datateknologi, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 7.

⁴⁸ Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 6.

⁴⁹ Faglig råd for salg, service og reiseliv, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 23.

⁵⁰ Faglig råd for restaurant- og matfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 7.

Tydeligere oversikt over tilbudene og mulighetene for høyere yrkesfaglig utdanning, særlig behov for å kommunisere mulighetene både til elever, lærlinger, foreldre og fagarbeidere.⁵¹

- Faglig råd for restaurant- og matfag

I tillegg mener flere råd at det er mangel på fagskoletilbud som bygger på utdanningstilbudet i videregående opplæring:

Det er mangel på fagskoletilbud innen mange tradisjonshåndverksfag, spesielt innen søm og tekstil. Det foreslås å utvikle en pilot for fagskoletilbud innen disse fagene.⁵²

- Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling

Apotekteknikeren har ikke nok dybdekompetanse, og det er for få muligheter til videreutdanning på fagskolenivå. Høyere yrkesfaglig utdanning bør samarbeide med bransjene for å tilby dybdekompetansen som trengs hos apotekteknikerne.⁵³

- Faglig råd for helse- og oppvekstfag

Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign trekker frem maskør- og parykkmakerfaget som et lærefag der det spesielt er behov for videreutvikling og spesialisering. En spesialisering i faget på fagskolenivå kan ifølge rådet styrke teoridelen av fagfeltet og gi det større faglig tyngde.

Utdanningstilbud på høyere nivå kan bidra til påfyll av kompetanse som etterspørres i bransjen, og det kan gjøre faget mer attraktivt. Faget er lite, og man ser for seg at et samarbeid med for eksempel sømfagene (håndverk, design og produktutvikling, HDP) kan gi mer stabile og varige tilbud på et høyere faglig nivå.⁵⁴

- Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

Sammenhengen mellom de to utdanningsnivåene

Samtlige faglige råd mener at det er behov for å tydeliggjøre sammenhengen mellom de to utdanningsnivåene.

Samtlige råd mener at fagskole-utdanninger bør bygge på videregående opplæring og noen mener at fag- eller svennebrev bør settes som inntakskrav i fagskolen. Det understrekes at aktørene i fagskolesektoren må kjenne læreplanene i videregående opplæring. I denne sammenheng foreslår to av rådene at man bør ha representanter fra både videregående opplæring og fagskolesektoren i hhv. læreplangrupper for videregående opplæring og arbeidsgrupper for nasjonale fagplaner eller ved utvikling av moduler på fagskole.

Flere råd skriver også om diskusjoner rundt korrekt nivå på utdanningene. Faglig råd for teknologi- og industrifag skriver følgende:

⁵¹ Faglig råd for restaurant- og matfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 9.

⁵² Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 4.

⁵³ Faglig råd for helse- og oppvekstfag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 23.

⁵⁴ Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 3.

[D]et kan være hensiktsmessig å supplere opplæringen i videregående med fagskolen for at ikke læreplanene blir altfor omfangsrike, eller at undervisningen i Vg1 og Vg2 blir altfor teoritung.⁵⁵

- Faglig råd for teknologi- og industrifag

Faglig råd for informasjonsteknologi og medieproduksjoner viser til pågående diskusjoner rundt NKR-nivå i tilknytning til forslaget om et nytt lærefag innen IT-sikkerhet.

Behov for fagskoletilbud for yrkesfaglærere, instruktører og prøvenemnder

Som nevnt tidligere, er det et gjennomgående ønske om å bruke fagskolen til etter- og videreutdanning av yrkesfaglærere, instruktører, prøvenemnder og andre som jobber med opplæring i yrkesfagene. Eksempler på innspill er at fagskoletilbud må tilpasses yrkesfaglærere, men også at yrkesfaglærere, instruktører osv. bør kunne ta moduler som tilbys i «industrifagskolen» og andre bransjeprogram.

Behov for økt samarbeid mellom videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning

For å imøtekomme behovene som trekkes frem i tilknytning til grensesnittet mellom videregående opplæring og fagskole, oppfordrer rådene til tettere samarbeid mellom aktørene på de to nivåene:

Rådet anbefaler at det etableres hospiteringsordning eller et felles samarbeidsforum for lærere på fagskoler og lærere på videregående skoler, som et tiltak for å styrke og samkjøre sammenhengen mellom de to utdanningsnivåene.⁵⁶

- Faglig råd for elektro og datateknologi

På sikt bør det ses på avklaringer av det faglige nivå mellom det videregående nivået og høyere utdanningsnivåer (høyere yrkesfaglig utdanning). Det er ønskelig med en tettere dialog mellom faglig råd og HK- dir. om denne problemstillingen.⁵⁷

- Faglig råd for naturbruk

AVSLUTNING

Utviklingsredegjørelsene fra de faglige rådene utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag for arbeidet på fag- og yrkesopplæringsfeltet, og er ett av flere verktøy vi har for å sikre at opplæringen er i tråd med samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse. Som beskrevet i denne oppsummeringen, inneholder redegjørelsene flere konkrete forslag til endringer i utdanningstilbudene, som behandles etter prosedyrene for endringsforslag i fag- og yrkesopplæringen.

Videre gir redegjørelsene god innsikt i utviklingstrekk og trender som det er viktig at Utdanningsdirektoratet og de faglige rådene følger med på fremover. Utviklingsredegjørelsene er dermed også et viktig kunnskapsgrunnlag for de nye rådernes arbeid i neste oppnevningssperiode fra høsten 2025 – høsten 2029.

⁵⁵ Faglig råd for teknologi- og industrifag, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 9.

⁵⁶ Faglig råd for elektro og datateknologi, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 29.

⁵⁷ Faglig råd for naturbruk, *Utviklingsredegjørelsen 2024*, s. 8.

Rapport om utviklingsredegjørelsene fra de faglige rådene

Vi takker de faglige rådene for innsatsen de har lagt i arbeidet med utviklingsredegjørelsene, og ser frem til den videre oppfølgingen gjennom partssamarbeidet mellom utdanningsmyndighetene og de faglige rådene.

KILDEHENVISNING

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse](#).

Faglig råd for elektro- og datateknologi (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRED_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#).

Faglig råd for frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse 2021 - 2025](#).

Faglig råd for helse- og oppvekstfag (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRHO_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#).

Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024, Tradisjoner og trender, Hva er situasjonen for små tradisjonshåndverksfag i dag - og på litt lengre sikt?*, [FRHDP_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#).

Faglig råd for informasjonsteknologi og medieproduksjon (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRIM_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#).

Faglig råd for naturbruk (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRNA_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#).

Faglig råd for restaurant- og matfag (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse](#).

Faglig råd for salg, service og reiseliv (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [FRSSR_Utviklingsredegjørelsen2024.pdf](#).

Faglig råd for teknologi- og industrifag (2024), *Utviklingsredegjørelsen 2024*, [Utviklingsredegjørelse](#).

Utdannings-
direktoratet